

החדירה הטורקית לאפריקה: סכנות, הזדמנויות ומשמעויות לישראל

17.12.2024 | נועה לזימי | written by

עיקרי הדברים

כחלק מחזונה להרחיב את השפעתה הגלובלית, טורקיה הולכת ומעמיקה את מעורבותה באפריקה ¹ מגמה שהחלה לצבור תנופה החל מ-1998. העניין המחודש ביבשת נבע מרצונה של טורקיה לייצר הזדמנויות סחר חדשות, לבנות תדמית של מדינה מובילה בסיוע ופיתוח, ולחזק את היחסים עם מדינות מוסלמיות באפריקה. את הנוכחות הטורקית באפריקה יש לראות גם על רקע התרחבות דריסת הרגל של מדינות וגורמים בציר הרדיקלי, בייחוד איראן, רוסיה וסין, במקביל לירידת קרנו של המערב.

להשפעה הטורקית הגוברת באפריקה השלכות אסטרטגיות הן על ביטחונה הלאומי של מדינת ישראל והן על מעמדן של בעלות בריתה ביבשת. להלן פירוט של האתגרים המרכזיים שהמדינות הטורקית באפריקה מציבה לישראל והדרכים המוצעות להתמודדות עימם:

- **הצלחתה של טורקיה ומיצובה כשחקן דומיננטי בשווקים האפריקניים עשויה להצר את ההזדמנויות הכלכליות של ישראל ביבשת.** מוטב לישראל למנות שליח מיוחד עם סמכויות נרחבות שתאפשרנה לו לתכלל את כלל הפעילות מול מדינות היבשת. במסגרת זאת, יש לפעול להגברת ייצוא הסחורות ליבשת לצד גידול בהשקעות ישירות, בייחוד כאלו שהן למטרות פיתוח.
- **הרחבת ההשפעה של טורקיה במדינות אפריקה עלולה להגביר את עוינותן של אומות אפריקניות כלפי ישראל ואת תמיכתן בפעולות אנטי-ישראליות בזירה הבינלאומית, במקביל להרחקתן של מועמדות פוטנציאליות מחימום יחסים עם ישראל.** מומלץ לישראל לטפח קשרים עם גורמים ידידותיים במדינות אפריקה, החל מהדרג המדיני, עבור בארגוני חברה אזרחית, וכלה ביוזמות מסוג people-to-people, שיסייעו בשיפור דעת הקהל כלפי ישראל ובקידום החלטות ויחס אוהד יותר כלפיה בפורומים אזוריים ובינלאומיים.
- **אנקרה מסייעת למדינות אפריקה להילחם בקבוצות טרור כמו אל-שבאב, אך בה בעת היא חותרת להפיץ אידאולוגיה קיצונית נוסח האחים המוסלמים, לעיתים במסווה של סיוע הומניטרי ופעילות חינוכית-דתית דרך סוכנות TIKA וסוכנויות אחרות.** לנוכח האסרטיביות הטורקית, מומלץ לישראל למנף את נכסיותה וניסיונה בתחום המאבק בטרור לביסוסה כשחקנית שתוכל לתרום במידה ניכרת לקידום היציבות ביבשת. על ישראל לנקוט גישה פרו-אקטיבית ולחשוף את צביעותה של טורקיה, המשמשת כפטרון

חמאס וממסגרת הפרות זכויות אדם חמורות כ"מאבק בטרור", ואת הנזקים הטמונים בתלות אפריקנית מוגברת ב"סיוע" הטורקי.

▪ **בתסריט קיצוני של הסלמת המשבר בין טורקיה לישראל, הנוכחות הצבאית של טורקיה ביבשת עלולה לאיים על נתיבי שיט אסטרטגיים, כגון היס האדום, שישראל מסתמכת עליהם. חשיבות אבטחת נתיב זה מתעצמת לנוכח האיום החות' מעברו השני של היס האדום. נכון תעשה ישראל אם תפעל למנף את קשריה עם מדינות בקרן אפריקה על מנת להקל על הגישה של ישראל למרחב היס האדום, דבר שיסייע לה לבלום את התבססותה של השפעה טורקית, איראנית וחות'ית.**

▪ **נכון יעשה המערב כולו (וישראל בתוכו) אם יפעל לשיקום האמון שנפגע מול אומות אפריקניות בעקבות דרישות שפגעו בשיח בין הצדדים, על ידי הסרת חסמים שמגבילים את שיתוף הפעולה, בפרט התביעה לדמוקרטיזציה. דבר זה יוכל לסייע בבלימת התפשטות טורקית עוינת וכן התבססותו של סהר איראני חדש.**

****הדעות המובעות בפרסומי מכון משגב הן על דעת המחברים בלבד.****

לקריאת המאמר במלואו